Yeliz SAYGILI SAVAŞ, *Halk Hikâyelerinin Elektronik Kültür Ortamındaki Serüveni*, Erzurum: Fenomen Yayınları, 2024, ISBN: 978-625-6470-86-6, 545 sayfa.

Aybüke ÇELİK*

Yeliz Saygılı Savaş'ın kaleme aldığı bu eser, Fenomen Yayınları tarafından Kasım 2024'te yayımlanmıştır. *Halk Hikâyelerinin Elektronik Kültür Ortamındaki Serüveni* adlı bu eser, Prof. Dr. Salahaddin Bekki'nin danışmanlığında hazırlanan doktora tezinin güncellenmiş hâlidir. Yeliz Saygılı Savaş bu çalışmasında, geleneksel halk hikâyelerinin internet, radyo, televizyon ve sinema gibi modern teknolojik ortamlarla nasıl dönüştüğünü inceleyerek okuyucusuna bu alanla ilgili derinlemesine bir perspektif sunmuştur.

Halk hikâyeleri, Türk halk edebiyatının önemli bir parçasını oluşturur. Ayrıca kültürel mirasımızda derin bir etkiye sahiptir. Yazar, halk hikâyelerinin elektronik ortamlara aktarılması sayesinde günümüze ulaşarak varlıklarını kaybetmeden devam ettirdiklerini vurgulamaktadır. Kitap, halk hikâyelerinin sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında geçirdiği dönüşümleri çok yönlü bir bakış açısıyla analiz ederek halk hikâyelerinin içeriği hakkında da okuyucuyu bilgilendirmektedir. Yeliz Saygılı Savaş, halk hikâyelerinin geleneksel anlatı biçimlerinden modern medya ortamlarına nasıl taşındığını ve bu süreçte biçimsel ve anlamsal olarak hangi dönüşümleri geçirdiğini ele almaktadır. Örneklem olarak seçilen Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin ve Arzu ile Kamber gibi klasik halk hikâyelerinin modern medya platformlarındaki izlerini takip eden çalışma, ele alınan bu hikâyelerin kültürel ve toplumsal işlevlerinin nasıl evrildiğini gözler önüne sermektedir.

Eserde, kültürü oluşturan geleneğin medyaya etkisi detaylı bir şekilde ele alın-maktadır. Yazar, kültürün yalnızca korunarak değil aynı zamanda yayılarak varlığını sürdürdüğünü ifade etmekte ve bu kültürel sürekliliği sağlayan geleneklerin sözlü, yazı-lı ve elektronik kültür ortamları aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarıldığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, halk hikâyelerinin metinlerarasılık kuramı ışığında incelenmesini mümkün kılan kuramsal bir altyapı sunulmaktadır. Metinlerarasılık kuramının temel kavramları olan alt metin, ana metin, alıntı, uyarlama ve parodi gibi unsurlar üzerinden halk hikâyelerinin farklı anlatı bağlamlarındaki izleri sürülürken bu kavramların her birinin hikâyelerdeki rolü ve işlevi derinlemesine irdelenmektedir. Bu yaklaşım, geleneksel anlatıların medya aracılığıyla evrildiğini anlamaya yönelik güçlü ve kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Eser ön söz, giriş, dört bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. "Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve" başlığını taşıyan ilk bölüm; araştırmanın amacı, önemi, yöntemi ve sınırlılıklarına dair açıklamalar sunmaktadır.

Yazar, bu çalışmanın şekillenmesinde Doç. Dr. Süleyman Fidan'ın *Âşıklık Geleneği ve Medya Endüstrisi* (2017) adlı eserinden yararlandığını belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmanın kuramsal altyapısına yön veren, son dönemde medya endüstrileriyle ilgili eserlerden, metinlerarasılık kuramı ve medya ilişkisine dair özgün yaklaşımlarıyla öne çıkan Kubilay Aktulum'un *Metinlerarası İlişkiler* (2014), *Folklor ve Metinlerarasılık* (2013), Nebi Özdemir'in *Medya, Kültür ve Edebiyat* (2015), Ahmet Özgür Güvenç'in *Halk Anlatılarının Yeniden Yazımı Sürecinde Tepegöz* (1923-2018) (2019b) ve S. İpek Edis Aydoğan'ın *Halk Anlatılarının Yeniden Yazımı Sürecinde Deli Dumrul* (2022) gibi eserlerinden de

* Kilis 7 Aralık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, aybuken202@gmail.com, Kilis/Türkiye ve ORCID ID: 0009-0003-8898-0479.

faydalandığını belirtmektedir. Bu bölümde halk hikâyelerinin yapı ve içerik özellikleri, aynı zamanda bu hikâyelerin kültür ortamlarındaki değişimleri detaylandırılmaktadır.

"Halk Hikâyeleri ve Kültür Ortamları" başlığı altında, "Halk Hikâyeleri" alt başlığı görülmektedir. Bu başlık, "Halk Hikâyesi Terimi ve Yapı-İçerik Özellikleri", "Halk Hikâyelerinin Sınıflandırılması", "Halk Hikâyelerinin Kaynakları" ve "Halk Hikâyelerinde Anlatıcı ve Hikâyelerinin İcrası" olmak üzere dört ana alt başlık altında incelenmektedir. Bu alt başlıklarda, özellikle hikâye teriminin anlamı üzerinde durulmuş ve halk edebiyatı alanındaki çalışmalardan alıntılarla içerik zenginleştirilmiştir. Ayrıca, halk hikâyelerinin nazım-nesir karışımından oluşan yapısı, anlatıcının rolü ve bu hikâyelerin farklı türlerle ilişkisi detaylarıyla ele alınmıştır. Sözlü kültür, yazılı kültür ve elektronik kültür ortamlarının her birinin halk hikâyeleri üzerindeki etkileri tartışılmakta ve bu süreçlerin nasıl dinamik bir aktarım zinciri oluşturduğuna dair analizler sunulmaktadır. Metinlerarasılık kuramının halk hikâyelerine uygulanabilirliği ise bu bölümde kuramsal bir çerçeveye oturtulmakta; alt metin, gönderge ve uyarlama gibi kavramlar detaylı bir biçimde incelenmektedir.

İkinci bölüm, halk hikâyelerinin yazılı ve görsel bağlamdaki serüvenine odaklanmaktadır. Bu bölüm, "Yazılı ve Görsel Bağlamda Halk Hikâyeleri: Yazma (Alt Metin) ve Taş Baskısı Halk Hikâyeleri" başlığını taşımaktadır. Bu kısım "Alt Metin Olarak Kullanılan Hikâyeler ve Motif İndeksleri", "Taş Baskı Halk Hikâyeleri" ve "Halk Kitaplarını Devlet Müdahalesi ile Modernleştirme Çabaları" olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Bu alt başlıklar altında, Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Zühre, Arzu ile Kamber gibi halk hikâyelerinin yazma ve taş baskı metinler üzerinden geçirdiği dönüşüm detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Yazar, bu metinlerin tarihsel süreçte nasıl bir değişim gösterdiği ve üretim ile yayılma koşullarının halk hikâyelerinin dönüşümünü nasıl etkilediği üzerinde durmaktadır.

İncelenen halk hikâyelerinin motif indeksleri ve varyantları üzerinde derinlemesine bir analiz yapılmaktadır. Bu analizlerde, her hikâyenin motiflerinin farklı bağlamlardaki işlevleri ve bu motiflerin halk hikâyelerindeki rolü dikkatlice incelenmiştir. Ayrıca, her hikâyenin olay örgüsü epizotlarına göre ayrılmış ve her bir motifin Halk Edebiyatı Motif İndeksi'ne göre tasnifi yapılmıştır. Bu yöntem, halk hikâyelerinin kültürel ve toplumsal bağlamlarda nasıl evrildiğini daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

İkinci alt başlıkta, taş baskıcılığın tarihi ve Türkiye'deki gelişimi ele alınmaktadır. Taş basma matbaasının hangi binada kurulduğu hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, Hüsrev Paşa'nın himayesiyle Türkiye'de ilk basılan kitabın, Hüsrev Paşa'ya ait olan *Nuhbetüllahim* adlı eser olduğu belirtilmektedir. Taş baskılar, halk anlatılarının ve halk hikâyelerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasında kritik bir rol oynamıştır. Bu baskıların yaygınlaşması, halk hikâyelerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlarken aynı zamanda bu hikâyelerin kültürel sürekliliğini ve belleğini güçlendirmiştir. Yazar, Hüsrev Paşa'nın öncülüğünde gerçekleşen bu gelişme sayesinde taş baskı matbaacılığının halk kültürünün aktarımındaki önemini pekiştiren tarihî bir adım olduğunu vurgulamıştır.

Üçüncü bölüm, "Halk Hikâyelerinin Elektronik Kültür Ortamındaki Serüveni: Radyo, Sinema, Televizyon, İnternet/Netnografi" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm, halk hikâyelerinin radyo, sinema, televizyon ve internet/netnografi gibi medya ortamlarında nasıl dönüştüğünü inceleyen dört ana başlıktan oluşmaktadır: "Radyo", "Sinema", "Televizyon" ve "İnternet/Netnografi". Her bir medya türü hem dünya genelindeki hem de Türkiye'deki tarihsel gelişimleri ışığında ele alınırken bu alanların halk hikâyelerine nasıl yansıdığı detaylı bir şekilde incelenmektedir. Yazar, her bir medya platformunun halk hikâyeleri üzerindeki etkilerini ve bu etkileşimin halk anlatılarının biçimsel ve anlamsal

yapılarındaki dönüşümleri nasıl şekillendirdiğini tartışmaktadır. Özellikle medya araçlarının, halk hikâyelerinin yeniden üretimi ve toplumsal hafızadaki rolünü nasıl dönüştürdüğü üzerinde yoğunlaşılmaktadır. Bu bölümde bilhassa incelemeye dâhil edilen hikâyelere dair tüm bulgular ait olunan başlığa göre sınıflandırılmıştır. Bölümün sonunda da tespit edilen tüm verilerden seçilen örnekler incelemeye alınmıştır.

Dördüncü bölüm, "İncelemeler" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, halk hikâyelerinin elektronik ortamda farklı varyantları tanıtılmakta ve her medya platformunda geçirdiği dönüşümler ele alınmaktadır. "Sinema" başlıklı ilk alt bölümde, Arzu ile Kamber (1952-1972), Tahir ile Zühre (1952-1972) ve Kerem ile Aslı (1942-1971) gibi hikâyelerin farklı yıllarda değişim göstererek sinema ortamına nasıl aktarıldığı anlatılmaktadır. Yazar, sinemadaki bu değişimlerin halk hikâyelerinin anlatı biçimini nasıl dönüştürdüğüne dair analizler sunmaktadır.

İkinci alt başlık olan "Radyo"da ise aynı halk hikâyelerinin drama programları ve kültür sanat programlarında nasıl yeniden şekillendiği tartışılmaktadır. TGRT FM ve TRT gibi radyo istasyonlarında dinleyicilere sunulan bu hikâyeler, medya aracılığıyla halk hikâyelerinin toplumsal hafızadaki yerini nasıl pekiştirdiğini göstermektedir. Bu bölümde, radyo programlarının halk hikâyelerinin yeniden üretimindeki rolü ve bu platformdaki anlatıların dönüşümü ele alınmaktadır.

Üçüncü alt başlık olan "Televizyon"da, halk hikâyelerinin reklamlar, dizi filmler/drama, eğlence/drama programları ve kültürel programların üzerindeki varlığından bahsedilmektedir. Televizyon, halk hikâyelerinin modern yorumlarıyla birlikte daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmasına olanak tanırken toplumun değerlerine nasıl şekil verildiği de yansıtılmaktadır.

Son olarak "İnternet/Netnografi" alt başlığında, halk hikâyelerinin dijitalleşmesi üzerine yapılan incelemeler sunulmaktadır. Dijital hikâyeler, eğitim içerikli videolar ve kişisel sosyal medya hesaplarında halk hikâyelerinin nasıl kullanıldığı ele alınmaktadır. İnternet ortamında, halk hikâyelerinin dijital medya aracılığıyla nasıl varlık kazandığı, toplumsal hafızadaki yeri ve bireysel hafızalarla nasıl etkileşime girdiği üzerinde önemli tespitler yapılmıştır.

Sonuç olarak, Dr. Yeliz Saygılı Savaş'ın bu eseri, halk hikâyelerinin modern medya araçlarıyla etkileşimini anlamak isteyen araştırmacılar için kaynak olmasının yanı sıra kültürel dönüşüm süreçlerini ele almak isteyen tüm okuyuculara zengin bir perspektif sunmaktadır. Geleneksel ile modernin kesişim noktasında yer alan bu çalışma, halk hikâyelerinin zamana ve mekâna direnen gücünü bir kez daha kanıtlamaktadır. Yazar, özgün yaklaşımıyla halk hikâyelerinin yalnızca geçmişin bir parçası olmadığını, aynı zamanda geleceğin anlatı dünyasında da önemli bir yer tutacağını ortaya koymaktadır. Her bir bölümde sunduğu detaylı analizlerle, halk hikâyelerinin kültürel sürekliliğini ve değişime açıklığını gözler önüne seren yazar, bu çalışmasıyla hem halk bilimine katkıda bulunmuş hem de okuyucuyu düşünmeye ve yeni sorular sormaya teşvik eden bir eser ortaya koymuştur.